

N:o 26.

Af herr **E. A. Nilson** i Örebro, om afsättning af utdelningen för år 1908 å statens aktier i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag till en fond för inköp af stamaktierna i bolaget.

Genom det aftal, som sistlidet år träffades mellan staten å ena samt Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag, Aktiebolaget Gellivare Malmfält och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund å andra sidan, blef staten från och med 1 januari detta år ägare till hälften af de stora norrbottniska malmfälten.

Att frågan om statens förvärf af dessa malmfält härigenom ej erhållit sin slutliga lösning är dock klart.

I K. M:ts proposition till 1906 års Riksdag beträffande denna sak framhölls, på goda grunder, att det för staten vore en viktig angelägenhet att förvärfva de betydande naturtillgångar, som ifrågavarande malmfält representera. Deras fullständiga öfvergående i statens ägo var också det slutmål som sagda års förslag ville ernå. Detta var också styrkan i förslaget. Att frågan det oaktadt föll berodde tvifvelsutän till väsentlig grad derpå, att det slutliga målet syntes mången ligga för långt fram i tiden.

K. M:ts proposition i samma fråga till 1907 års Riksdag utgick också från önskvärdheten af att staten måtte blifva ägare af dessa malmfyndigheter. Föredragande departementschefen anför sålunda till statsrådsprotokollet bland annat följande:

»Länge har den önskan hysts, att staten själf måtte komma i besittning af ifrågavarande malmfält. Med det värde, de numera erhållit, torde det emellertid icke längre kunna ifrågasättas, att staten skall omedelbart inköpa desamma. Det har därför gällt att träffa en anordning, hvori-

genom staten, med mindre uppoffringar än en dylikt köp skulle medföra, kunde komma i tillfälle att förvärfva malmfälten.»

Genom Riksdagens godkännande af det framlagda förslaget till aftal med förut omnämnda bolag kom man emellertid ej längre än att staten, såsom förut anförts, blef ägare till *hälften* af dessa malmfält. Att det emellertid ej var K. M:ts mening att staten för all framtid skulle nödgas intaga en sådan ställning framgår tydligt af den kungliga propositionen. Föredragande departementschefen har härutinnan till statsrådsprotokollet gjort följande uttalande: »Genom den staten tillförsäkrade rätt att efter 25 år jämväl tillösa sig den återstående hälften af de samma bolag tillhörande malmfälten har staten härjämte satts i tillfälle att för ett skäligt pris inom en icke alltför aflägsen tidpunkt erhålla full äganderätt öfver hela den ifrågavarande nationalrikedomen.»

Under debatten öfver denna fråga i Riksdagens Andra Kammare betonades af flera talare från skilda politiska läger önskvärdheten af malmfältens öfvergång i statens ägo.

Det är också uppenbart, att hälftenägare- och i sinom tid jämväl hälftenförvaltareställningen har med sig stora vanskligheter. Man kan med visshet förutse, att slitningar komma att uppstå inom en styrelse sammansatt så, att staten utsett dess ena halfva och öfriga aktieägare den andra halfvan. Den ena partens intressen kommer helt visst ofta nog att stå i rak motsats till den andras. Ingalunda kan det heller anses tillfredsställande att vid sådana tillfällen låta lotten afgöra tvisten. Något annat sätt att skilja mellan olika intressemeningar anger emellertid ej bolagsordningen. Inseende detta, gör föredragande departementschefen till statsrådsprotokollet i K. M:ts proposition år 1907 följande uttalande: »Möjlighet har dock ansetts förefinnas, att samarbetet mellan staten och öfriga aktieägare såsom fullt jämnställda parter inom bolaget icke komme att blifva för staten tillfredsställande utan göra önskvärdt ett förvärf från statens sida af hela bolaget.»

Då det sålunda var klargjort, att man ej fick förbise att träffa en anordning, hvarigenom statens eganderätt till malmfälten i dess helhet för framtiden ej omöjliggjordes, så måste också nödig förtänksamhet bjuda att i sådant hänseende uppgöra finansiella beräkningar och planer. Det är emellertid ej nog med att göra beräkningar, hvarigenom man bevisar att möjlighet föreligger att fullfölja en uppställd plan. Man måste fullfölja planen, om målet skall nås. Inrättar man sig icke i god tid härför, så lär förvisso våra efterkommande vid den tiden då inlösen skall ske få, i

öfverensstämmelse med hvad K. M:t gjorde i fjol, resonera så: med det värde de ifrågavarande malmfälten numera erhållit torde det emellertid icke längre kunna ifrågasättas, att staten skall omedelbart inlösa återstående hälft.

Riktigt anfördes också af vice talmannen i Andra Kammaren under fjolårsdebatten: »Hvad som nu synes mig vara af den mest allvarliga beskaffenhet är frågan på hvad sätt våra efterkommande skola sättas i tillfälle att, om de så önska, göra dessa malmfyndigheter i sin helhet till statsegendom».

Dessa allvarliga farhågor voro som bekant föranledda däraf, att det blifvande inlösningspriset ej på förhand var bestämdt.

Häremot erinrades då bland annat, hurusom den royalty, som staten från och med år 1908 komme att erhålla å sina preferensaktier i det bolag som äger malmfälten i fråga, skulle, om den fonderades, vid tiden för möjligen blifvande inlösen uppgå till ett belopp som år 1932 skulle motsvara nära hälften af det beräknade inlösningsbeloppet. Denna synpunkt framhölls jämväl af föredragande departementschefen, som till statsrådsprotokollet sammanfattade sina finansiella beräkningar i följande uttalande: »Med andra ord staten skulle vid endera af dessa tidpunkter*) kunna vara i besittning af hela äganderätten till alla de ifrågavarande malmfyndigheterna och därutöfver hafva erhållit ett å royalty och ökade järnvägsinkomster införtjänadt kapital».

Statsutskottet, försiktigt som alltid, ville ej på förhand binda sig vid talet om fondering af omskrifne royalty. Det erinrade om att annan väg till frågans lösning kunde tänkas.

Det vore också måhända ej lämpligt, ja det är ju ej ens möjligt att nu bestämma hvarifrån medel skall tagas till en eventuell inlösen som tidigast kan äga rum år 1932. Men olämpligt synes det mig dock vara att genast släppa ur sikte tanken på en fondering af ifrågavarande royalty för att eventuellt användas till detta ändamål. Det må väl anses rätt och billigt, att den inkomst, som staten i denna form erhåller genom export af en råvara — hvilken export i så måtto gör landet fattigare, att landets naturliga resurser minskas, i samma mån som exporten fortgår — bevaras till den tid och den generation, som slutligt skall afgöra inlösningsproblemet.

*) 1932 eller 1942.

Det är ju dessutom ej alldeles utan skäl som man gör gällande den meningen, att stora inkomster ofta föranleda ökade utgifter. Sparsamhetens grundsats är lika för såväl det allmänna som den enskilde. Den synes också vara lika svår för båda att tillämpa.

Visserligen må det vara sant, att med de ökade kraf på statskassan, som från flera håll framträda, kan det under nuvarande ekonomiska förhållanden ligga nära till hands att tillgripa äfven denna inkomst för statsregleringen. För min del finner jag emellertid i nuvarande ekonomiska situation en den allra kraftigaste uppfordran till sparsamhet. Sparsamhet ej allenast i form af begränsning af utgifter utan ock sparsamhet i den mening, att man har något i behåll till kommande dagar.

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföra får jag härmed vördsam samt hemställa,

att Riksdagen måtte besluta, att den utdelning, som staten för år 1908 erhåller på sina preferensaktier i Luossavaara — Kirunavaara Aktiebolag, afsättes till en fond, att förvaltas af statskontoret efter grunder, som af K. M:t bestämmas, och afsedd att användas till förvärf af stamaktierna i sagda bolag.

Stockholm 23 januari 1908.

E. A. Nilson.

I förestående motion instämma:

D. Persson
i Tällberg.

J. G. Forsberg
i Stolpetorp.